

a produkciót, azt éppen a két főszereplő, a Ripafrattát alakító Horváth Lajos Ottó és a Mirandolinát játszó Czifra Krisztina mutatja. Ok ketten ugyanis akár Goldoni *Mirandolináját* is eljátszhatták volna - de erre rendezői igény ezúttal nem mutatkozott.

Horváth Lajos Ottó Ripafratta szerepében kifejezetten és sikertelenül ellenpontozni próbálja a gátlástalan hatásvadászatot, közben birkózik a rendező által a nyakába varrott idétlen kellékekkel; nem csoda, ha képtelen koherens figurát teremteni. Czifra Krisztina pedig Csehov-alakításain edzett emlékeinket idézi, amikor nem hajlik arra, hogy közönségesnek mutassa Mirandolinát, inkább játsszaná belső tartással bíró komoly asszonynak.

De lehet-e mondani a győri előadás alapján, hogy Mirandolina ilyen volna? Olyasvalaki, aki a maga nőneműségével szuverénül szeretne létezni a világban - és végül mégiscsak férjet kell választania ahhoz, hogy békén hagyják? És hogy furfangos hódításával egyáltalán nem Ripafratta férfiúi bájait célozza meg (mert akkor... lásd fent), hanem saját emberi méltósága előtt kényszeríti behódolni a hímsoviniztát? Ha hiszik, ha nem, Czifra Krisztina éppen azzal igyekszik eljátszani (szinte teljesen észrevehetetlenül, de végképp hatástalanul) a figurának ezt a többretegű, mégis egyszerű kerekdedségét, hogy *mindvégig* ragaszkodik ehhez a méltósághoz, következetes és elegáns. Csakhogy ez mind annyira halk hatáselem, hogy ebben a harsány közegben nemigen érződik. Többek között ezért nem érződhet az sem, hogy női cselével végeredményben túllő a célon - és megbünteti saját magát.

Amiként az sem érződik, hogy Ripafratta Horváth Lajos Ottó játékában sem nem ostoba, sem nem életidegen. Jól felfogott véleménye van a két idiótáról (merthogy itt mindösszesen azok), és ugyanilyen jól felfogott - de Goldoni és Mirandolina szerint hibás - állásponttal bír a nőkről is. És minthogy ez utóbbit a velük való közlekedésben (rossz modor, durvaság, nagyképűség) érvényesíti - ez teszi indokolttá Mirandolina ármánykodását. Azt is máshonnan tudjuk (ha tudjuk), hogy a büntetés

„egy világot dönt össze”, mindenestül - és ez talán valóban túlzás.

Nem bántam volna, ha Tordy Géza egy másik olvasattal áll elő. Még azt sem, ha az bohózati - a kezdés ezt ígérte, bár eléggé laposan: Forlipopoli háromszor is beleül egy nyugágyba, amely kétszer összecsukszik alatta (akkor ezen kell röhögni), harmadszorra úgy marad (akkor meg ezen). A folytatásban szintén bohózati a színésznőpáros felbukkanása - Albafiorita gróffal előadott érzéki *ménage á trois*-juk már csak ízléstelen. A - mondjuk - caorlei tengerpartot idéző díszlet csupán ügyetlen. A bejárat a víz felé néz, és sokfunkciós; hol kintről a konyhába vagy egy szobába vezet, hol pedig bentről még beljebb, mondjuk, Ripafratta szobájába. Viszont elég jól látszik a hatalmas színpadnak a díszlet mögötti része, ahol a szereplők ilyenformán képtelenek közepesen észrevétlenül mozogni. A kellékek felé továbblépve kérdőjelekbe botlunk; miért hogy Ripafratta rendszeren a fürdőkád-ban üldögél felöltözve, s miért hogy ráadásul fáradhatatlanul írógépel? Tán mert gazdag olasz értelmiségi, aki a tunyákkal ellentétben szorgalmas szellemi munkálkodással fűszerezi a pénzköltést?

A borús évadkezdés idején szikrázik a nap, ragyognak a vidám színek a győri produkcióban. De képtelenek elleplezni az előadás lényegét: hevenyészett, slendrián, olcsó produkció falt fel mindenestül két jobb sorsra érdemes, tehetséges színészt.

CSÁKI JUDIT

Goldoni: *Mirandolina*

(Győri Nemzeti Színház)

Fordította: Magyarósi Gizella. Díszlet: Menczel Róbert. Jelmez: Bartha Andrea. Rendezőasszisztens: Laborfalvi Mária. Rendező: Tordy Géza.

Szereplők: Czifra Krisztina, Horváth Lajos Ottó, Tóth Tahi Máté, Maszlay István, Nagy Balázs, Sipka László, Vándor Attila, Mézes Violetta, Janisch Eva.

MOLIÉRE: KÉPZELT BETEG Posztmodern hálósi^pka

Elég ritka manapság a divattrendekkel szembeálló, hagyományos szcenírozású kosztümös-barokkos Molière-repríz, mégis, úgy hiszem, semmi meglepő nincs abban, hogy a Pesti Színház tradicionális és némiképp konvencionális Molière-bemutatóval kényezteti törzsközönségét. Az ifjú rendező, Rusznyák Gábor hálósipkás-hálóköntösös képzelte beteg játsszat a szenvedélyesen komédiázó Reviczky Gáborral, taláros-süveges jelmezbe bújtatja a Purgó doktor gúnyája alól dévaj élvezettel kicacsingató Vallai Pétert, a lánykérőbe érkező méla orvost (Harkányi Endre), és ütődött fiacskáját (Méhes László) pedig barokkos topánkába, buggyos térdnadrágocskába öltözteti.

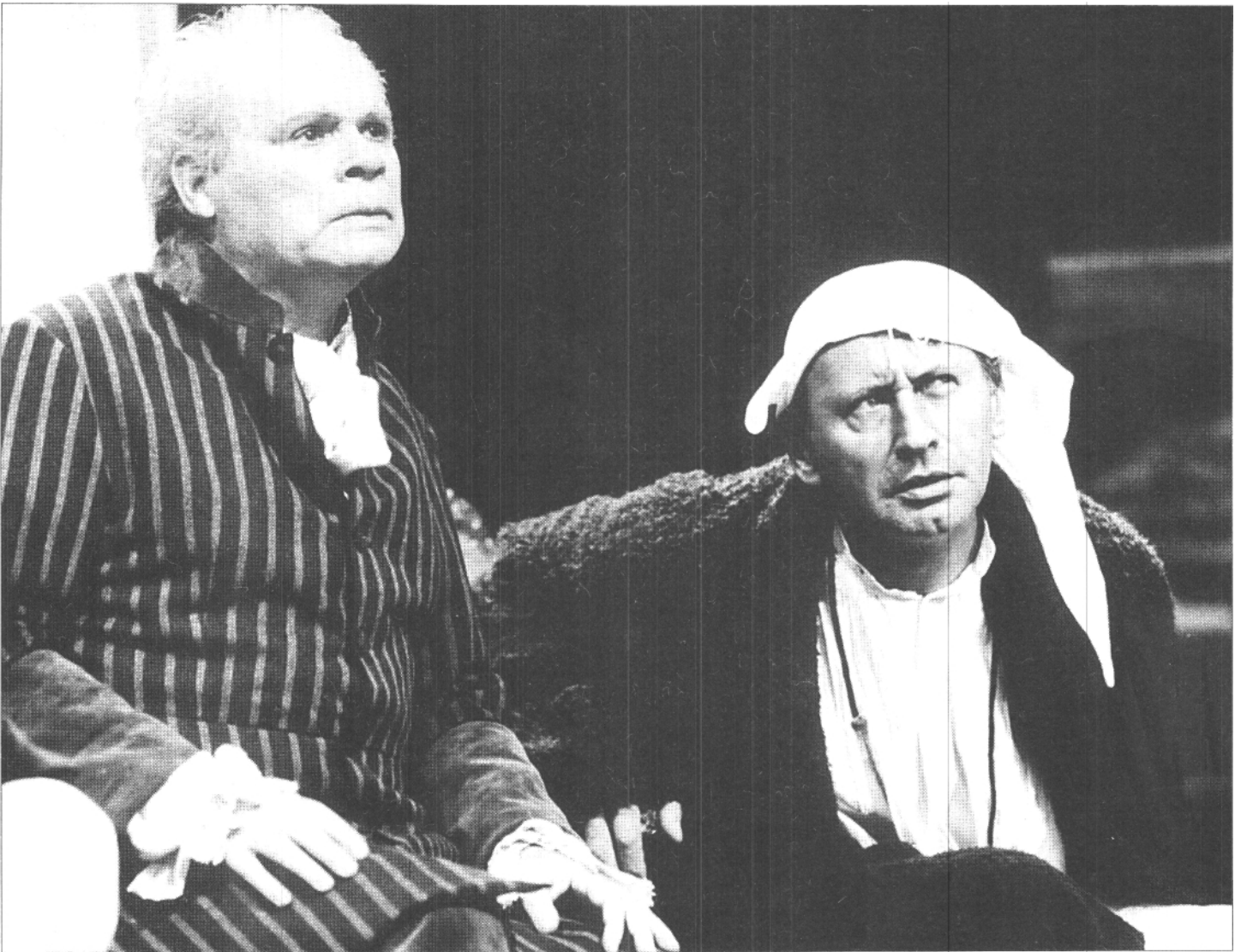
Végül is meglehetősen egyszerű az üzembiztos szórakoztatás receptje: végy egy kedvelt, klasszikus komédiát, amelynek örök poénjain viharosan lehet kacagni, a címszerepet oszd egy népszerű és megbízható szórakoztató szakiparosra, dramaturgiai beavatkozásokkal ne nagyon nehezítsd a nézők dolgát, a többit meg bízd a társulatra, adott esetben a vészhírnéző iskola professzionális játékosai-ra, s a közönségsiker nem maradhat el.

A címszereplő kiválasztása ezúttal nagyjából megszabta a rendező mozgásterét: Reviczky Gábor komédiázó habitusa, gesztuskultúrája, mimikai eszközkészlete alapvetően meghatá

rozza az előadás karakterét: a mellékszereplők többsége az ő játékmesteri rezdüléseit követi, bármi volt is a rendező eredeti koncepciója. Az előadásból persze az derül ki, hogy Molière nemigen mozgatta meg Rusznyák képzeletét, inkább csak rutinosan lebonyolítani akarta a játékot, semmint értelmezni vagy újra felfedezni a háromszázvalahány éves komédiát.

Így aztán az üzembiztos módi látható a Váci utcában: a címszereplő kényesen (és életveszélyesen) egyensúlyoz a flottul megoldott és kidolgozott komédiái szituációk s az abszolút hatásvadász ripacséria határvidékén. Reviczky Arganján látszik, hogy kutya baja, majd kicsattan az egészségtől, fásasztja is, hogy beteget kell mérnie; unaloműzésből, sznobériából meg mérhetetlen önzésből és hatalomvágyból sanyargatja környezetét, örjíti meg a körülötte tüsténkedőket. Az egyik precízen koreografált epizódban hosszan elomolva piheg foteljében, háza népét ostorozza a szokásos katonai siránkozás és menetrend-szerű dühkitörések között ingadozva, mikor megjelenik ifjú felesége, Béline párnahegyekkel a karján, s elkezd, mintegy pedagógiai célzattal, kibélelni férjeura karosszékét. Hegyi Barbara előbb egy hatalmas vánkost gyömszől az áhítattal vonagló férj ülepe alá, aztán párnákkal körülbástyázza a fotelt, végül a kis-

párnát dugdossa a bebugyolált fejecske alá, és még a hálósipka füleit is lehajtogatja, nehogy szellő érje a betegségetől elgyötört szent testet. Reviczky Arganja eközben vidoran túr, és megadóan relaxál, majd' elolvad a kéjtől, átszellemült, édes mosoly ömlik széjjel az arcán, szemeit az égre (illetve őrangyalára) emeli, kipirul az orcája, és ejtőzik, mint egy jóllakott csecsemő büfiztetés után. A dupla fenekű molière-i komédia meg szép lassan, majd egyre sebesebben csúszik át előbb harsány vígjátékba, később viharos burleszkbe; a mimika végletes, a gesztusok elrajzoltan karikírozottak, s a közönség elolvadhat a gyönyörűségtől. De ugyanilyen szélsőségesen parodisztikus, hogy azt ne mondjam, hatásvadász a lánykérőbe érkező doktorok jelenete is: két burleszkfigura érkezik Argan szalonjába, akiknek semmi más dolguk nincs, mint a nézők érzékszerveinek csiklandozása, nevetési szükségleteinek kielégítése. Harkányi Endre pipiskedő, méla doktora csupa sztereotípiából akarja fölépíteni az orvosi hivatás paródiáját, Méhes László tar koponyájú, nagyra nőtt fiúcskája meg egyenesen gügye; görnyedten, altestét ki-düllesztve, nehéz fejét elbillentve áll, „beáll” a bohózati jelenetbe, szünetet tart, lehet visongani, ha debilen elnéz valamerre, és ha reagálni próbál, akkor még jobban.

Harkányi Endre (Kolikaczius) és Reviczky Gábor (Argan) (Schiller Kata felvétele)

E két röpké epizód mindössze arra szolgál bizonyossággal, hogy a klasszikus komédia patientjeit ki lehet aknázni arányérzékkel és frivol eleganciával vagy nyersen, vadul, mondhatni, gátlástalanul. A kérdés az, hogy kit vagy mit szolgál a nevetető masinéria működtetése: a megformált figura jellemrajzát, a szituáció árnyalását vagy valami egészen mást.

Rendezői felkészültség, erély, ízlés meg némi ritmusérzék kérdése az egész. Rusznyák előadása ide-oda csúszkál a műfajok és műformák között, s bár a rendező láthatólag erőteljesen igyekszik egyben és stílusban tartani a komédiát, produkciója enyhén szólva is egyenetlenül sikerül, a játék logikai szálai gyakran összegubancolódnak, ritmusa, intenzitása is roppant hullámzó színvonalú. Kezdvéve azon, hogy a színészek, ahányan vannak, szinte annyi hangfekvésben szólnak meg. A darabhoz és a moliére-i komédia eszményéhez talán Igó Eva élesre fent nyelvű Toynette-je a leghűségesebb. Nem retteg urától és parancsolójától, életrevaló házicselédje nemcsak öntelt gazdjára megleckéztetésében jeleskedik, hanem figurája szituáltságát, mozgásterét is pontosan érzékelteti. Van humora, roppantul mulatságos perceket szerez, de mindenemű ripacséria nélkül. Argan képebe párnát nyom, aztán ádázul kergetőznek körbe-körbe a szalon oszlopai és függönyei között, mint két felhevült, vásott gyerek. Hegyi Barbara rámenősen álszent Beline-jének (s az előadásnak is) egyik legőszintébb pilla-

nata az, mikor a pénzsóvár asszonyka könnyedén belerüg a tetszhalott férj lecsüngő lábába. Még órája sincs, hogy gügyögve becézgették egymást, most meg hirtelen rugdoshatnékja támad a leendő víg özvegynek, megtudakolandó, él-e még a dög. Vallai Péter remek paródiát formál Purgó doktor ironikusra hangolt közjátékából, jelentékeny macskakörmök közé téve fennkölt hivatását, szerepét, a jelenetet s magát a színházat. Vallai a reflexió ironikus reflexiójának bűvésze, a sokszoros tükörrendszerben, amit élénk varázsol, roppant mulatságosan fordul át önmaga ellentétébe minden, amit célba vesz. Angyalka (Kovács Martina) elfogódottan halovány, Lujzáccka (Hámori Gabriella) élettelen virgonc, míg Lengyel Tamás a szabványosan epekedő, szenvedélyes és tanulékony Cléante-ot hozza. (A Méhes-féle debil vetélytárrsal szemben persze nem nagy kunszt hódítani.) Látható még az előadásban egy mackós, akkurátus testvéröcs, aki a maga földhözragadt módján igyekszik jobb belátásra bírni a válogatott kórságokba és pompás allövetekbe szerelmesedett ostoba Argant. Borbiczki Ferenc játssza bumfordi bájjal, kissé darabosan, visszafogott derűvel. Hogy a rendezőnek aligha volt egységes víziója Moliére darabjáról, mutatja, hogy a könnyed és sikamlós barokk komédiát drabálsan groteszk elemekkel igyekszik „feldúsítani”. Például Oberfrank Pál Szippants gyógyszerészét valósággal agvonnvomia

a gyógyászati felszerelés: csövek hálózata tekeredik köré, a hátán tekintélyes hurkatöltő-szerűséggé öblösülve. Egy biztos: e nemes gyógyszeres szám által kész gyönyörűség lehet allövetet adni és kapni.

Az utóbbi instrumentumot, akárcsak a játékteret, Horváth Judit tervezte: Argan szalonját suhogó, fehér, tologatható függönyökkel egy virtuális kórterem paravánjaival - határolva le a színtérből, jócskán rálátást hagyva a Pesti Színház koszlott, fekete falaira.

Vajon gyöngéd figyelmeztetésül, netán a vizuális hatáskeltést fokozandó került a képbe? Avagy ironikus önreflexió, az interpretáció csapdája, hogy lám csak, színházban vagyunk? S akkor mit „üzennek” a fehér maszkok, melyek rendre feltűnnek a játékosok arcán? Ki purgál itt kit ebben a posztmodern nürsatóriumban?

KOVÁCS DEZSŐ

Molière: Képzelt beteg (Pesti Színház)
 Fordította: Illyés Gyula. Díszlet-jelmez:
 Horváth Judit. Dramaturg: Rácz Erzsébet.
 Rendezőasszisztens: Zsolnay Andrea.
 Rendezte: Rusznyák Gábor,
 Szereplők: Reviczky Gábor, Hegyi Barbara,
 Kovács Martina f. h., Hámori Gabriella f. h.,
 Borbiczki Ferenc, Lengyel Tamás f. h.,
 Harkányi Endre, Méhes László, Vallai Péter,
 Oberfrank Pál Quintus Konrád, Ióó Eva